

บทที่ 4

ลักษณะการดำเนินงานผลิตละครโทรทัศน์เรื่อง "ขมื่นกับบุญ"

ในการผลิตละครโทรทัศน์นั้น ปัจจุบันมีลักษณะการผลิตที่สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท¹⁵ คือ

1. ผู้ผลิตซื้อเวลาจากทางสถานีโทรทัศน์ แล้วมาดำเนินการผลิตละครโทรทัศน์บ่อน และหาโฆษณาหรือผู้สนับสนุนเอง ในลักษณะนี้ผู้ผลิตจะมีอำนาจสิทธิ์ขาดในการกำหนดทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นแนวเรื่อง, เรื่อง, ผู้แสดงฯ

2. ทางสถานีโทรทัศน์ว่าจ้างให้บริษัทเอกชนภายนอกหรือผู้อื่นผลิต ซึ่งผู้ผลิตในลักษณะนี้จะกลายมาเป็นผู้รับจ้างผลิต ดังนั้นทางสถานีโทรทัศน์จึงมีอำนาจสิทธิ์ขาดในการกำหนดแนวเรื่อง, บทประพันธ์, การวางตัวผู้แสดงฯ แทนผู้ผลิต โดยที่มีรูปแบบในการจัดทําละครโทรทัศน์ที่แตกต่างกันออกไปอีก คือ

2.1 ผู้ผลิตเป็นผู้หาเรื่อง อาจจะ เป็นนวนิยายหรือสร้างโครงเรื่องขึ้นมาเองเสร็จแล้วก็จะนำมาทำเรื่องย่อ พร้อมกับวางตัวผู้แสดงและผู้กำกับ การแสดง จากนั้นก็ยื่นเสนอต่อคณะกรรมการที่ทางสถานีโทรทัศน์ตั้งไว้

คณะกรรมการก็จะพิจารณาถึงแนวทางของเรื่อง พิจารณาที่ตัวแสดงว่ามีความเหมาะสมแค่ไหนกับสภาพการแข่งขันในปัจจุบัน ถ้าหากว่าคณะกรรมการไม่เห็นสมควร ก็จะตีกลับลงมาสู่ผู้จัด แต่ในขณะเดียวกัน ถ้าเห็นว่ามี ความเหมาะสมก็จะอนุมัติผ่านขึ้นไปสู่ผู้บริหารต่อไป

การพิจารณาของคณะกรรมการนี้ อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงตัวแสดงบ้าง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ก็มาจากหลาย ๆ สาเหตุ โดยถือ "ความเหมาะสม" เป็นหลัก

จากนั้นก็จะไปเขียนบทโทรทัศน์ บางเรื่องผู้กำกับจะเขียนเอง, บางเรื่องเจ้าของบทประพันธ์เขียนเอง, บางเรื่องก็จ้างนักเขียนบทโทรทัศน์อาชีพมาเขียนฯ

¹⁵ จุลฤกษ์ เกตุศักดิ์, "ว่าด้วย...ละครโทรทัศน์ไทย", จันทร์ 1 (พฤศจิกายน 2530) : 74.

2.2 ทางสถานีโทรทัศน์บอกแนวเรื่องที่ต้องการมายังผู้ผลิต เมื่อผู้ผลิตคัดเลือกเรื่องได้แล้ว ก็จะมาทำเรื่องย่อส่งให้ทางสถานีโทรทัศน์ตัดสินใจ แต่บางครั้งทางสถานีโทรทัศน์ก็เป็นผู้วางตัวแสดงเอง¹⁶ ซึ่งละครโทรทัศน์เรื่อง "ขมิ้นกับปูน" ก็จัดอยู่ในการผลิตประเภทนี้เช่นกัน

ขั้นตอนในการผลิตละครโทรทัศน์

โดยทั่วไปจะมีขั้นตอนในการผลิตอยู่ 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นวางแผนงาน
2. ขั้นเตรียมการ
3. ขั้นถ่ายทำ
4. ขั้นประเมินผล¹⁷

1. ขั้นวางแผนงาน

เป็นขั้นของทางสถานีโทรทัศน์และ/หรือผู้ผลิตประชุมวางแผนโครงการผลิตทั้งหมด นับตั้งแต่การคัดเลือกแนวเรื่อง, เรื่อง, ความยาว, ผู้แสดง, ผู้กำกับการแสดง, ทีมงาน, งบประมาณค่าใช้จ่ายๆ ซึ่งการวางแผนนี้จะมีผลต่อความสำเร็จของละครโทรทัศน์เรื่องนั้น ๆ เสมอ

2. ขั้นการเตรียมการ

เป็นขั้นของการหาผู้เขียนบทโทรทัศน์ และทำการเขียนบทโทรทัศน์ ในส่วนของบุคลากรหลังจากหรือทีมงานก็จะมีเตรียมงานด้วย เช่น หาบทประพันธ์เดิมมาอ่าน โดยแต่ละฝ่ายจะมีวัตถุประสงค์ในการอ่านที่แตกต่างกัน เช่น ผู้กำกับการแสดงอ่านเพื่อลำดับความสัมพันธ์ของตัวละคร, สภาพสังคม, ฐานะของตัวละคร, อปนิสัยใจคอของตัวละคร¹⁸ เป็นต้น ผู้จัดการกองถ่ายอ่านเพื่อเตรียมงานด้านสถานที่ที่สำคัญ ๆ ตามเนื้อเรื่องเพื่อใช้ในการถ่ายทำ¹⁹ ฝ่าย

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 75-76.

¹⁷ บันดดา ธนสถิตย์, ละครโทรทัศน์ไทย, 2531. (อัดसानา).

¹⁸ สัมภาษณ์ อุดลย์ บุญบุตร, 1 ธันวาคม 2533.

¹⁹ สัมภาษณ์ พรศักดิ์ ดิษยนันทน์, 13 มกราคม 2534.

1
 เลื่อนฟ้าอ่านเพื่อการจัดหาเลื่อนฟ้าให้เหมาะสมกับบุคคลมัย และเหมาะสมกับตัว-
 ละคร²⁰ เป็นต้น

ภายหลังจากการเตรียมงานสำหรับละครโทรทัศน์เรื่องนั้นๆ เรียบ
 ร้อยแล้วก่อนการถ่ายทำแต่ละครั้งก็ยังมี การเตรียมงานอีก เช่น นัดหมายผู้แสดง,
 กำหนดฉากที่จะถ่ายทำในแต่ละวัน, เตรียมอุปกรณ์ประกอบฉาก, เตรียมอุปกรณ์
 การถ่ายพิเศษ, เตรียมสถานที่หรือฉากที่จะถ่ายทำ ซึ่งหากเป็นฉากที่ต้องสร้างขึ้น
 ก็ต้องติดต่อกับฝ่ายฉากหรือศิลปกรรม เป็นต้น²¹ เป็นต้น

3. ขั้นการถ่ายทำ

ในอดีตนั้น เมื่อมีละครโทรทัศน์ยุคต้น ๆ ละครโทรทัศน์จะเป็น
 ลักษณะการออกแพร่ภาพสด โดยที่การแพร่ภาพมักจะเป็นเวลากลางคืน ดังนั้นช่วง
 เวลากลางวันหรือบ่ายก็จะเป็นช่วงเวลาของการฝึกซ้อมการแสดง²² ด้วยเหตุนี้
 ขั้นตอนของการฝึกซ้อมการแสดงก็จะไปอยู่ในขั้นเตรียมการ และขั้นของการถ่าย
 ทำ ก็จะเป็นการออกแพร่ภาพนั่นเอง แต่ในปัจจุบัน การฝึกซ้อมการแสดงจะเป็น
 ช่วงก่อนการบันทึกเทป โดยที่ผู้กำกับการแสดงจะเป็นผู้พิจารณาว่า ผู้แสดงพร้อมที่
 จะแสดงฉากนั้น ๆ หรือไม่ เมื่อพร้อมก็จะลงมือบันทึกเทปทันที

ในระหว่างที่มีการถ่ายทำนั้น ปัญหาที่มักพบเสมอ ๆ และเป็น
 อุปสรรคต่อการถ่ายทำ เช่น ผู้แสดงมาไม่ตรงเวลา, ไม่กระตือรือร้น, ไม่
 สามารถจับท่วงท่าได้ๆ แต่บางครั้งก็เป็นเหตุสุดวิสัย เช่น ดินฟ้าอากาศไม่อำนวย,
 เครื่องมือในการถ่ายทำเกิดขัดข้อง, เจ้าหน้าที่อ่อนเพลียจากการเร่งถ่ายทำให้
 ทันออกอากาศติดต่อกันหลายคืน เป็นต้น

ภายหลังจากการถ่ายทำเสร็จแล้ว เจ้าหน้าที่ก็จะนำเทปนั้นไปยัง
 ฝ่ายตัดต่อและลงเสียง เมื่อได้เทปที่เสร็จสมบูรณ์แล้ว ก็จะนำส่งสถานีโทรทัศน์
 เพื่อรอการออกอากาศต่อไป

²⁰สัมภาษณ์ สุวริย์ นาคเสวก, 19 พฤศจิกายน 2533.

²¹สัมภาษณ์ พรศักดิ์ ดิษยนันทน์, 13 มกราคม 2534.

²²สัมภาษณ์ สะอาด เปี่ยมพงษ์สานต์, 29 ตุลาคม 2533.

4. ขั้นประเมินผล

การประเมินผลสำหรับละครโทรทัศน์ มักจะทําขณะที่ละครโทรทัศน์กำลังแพร่ภาพ และภายหลังจากที่แพร่ภาพไปแล้ว สำหรับการประเมินผลขณะที่กำลังแพร่ภาพนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งบุคลากรหน้าฉากและบุคลากรหลังฉาก รวมไปถึงผู้ผลิต, ผู้เขียนบทโทรทัศน์, ผู้ตัดต่อและลงเสียงฯ จะทําการสำรวจหาข้อบกพร่องในส่วนที่ตนเองได้ปฏิบัติงานไป เพื่อหาทางแก้ไขหรือปรับปรุง ส่วนการประเมินผลภายหลังจากที่ละครโทรทัศน์แพร่ภาพไปแล้ว จะเป็นการสำรวจความนิยมของคนดูที่มีต่อละครโทรทัศน์เรื่องนั้นว่ามีมากน้อยเพียงไร ซึ่งความนิยมนี้จะส่งผลต่อละครโทรทัศน์อย่างมาก เช่น จำนวนโฆษณาที่จะเข้า, จำนวนตอนหรือความยาวของเรื่องที่จะมีการลดหรือเพิ่มต่อไป²³ เป็นต้น

การทำงานของบุคลากร ในกรณีของละครโทรทัศน์เรื่อง "ขมั้นกับขุน"

ละครโทรทัศน์เรื่อง "ขมั้นกับขุน" นี้ ก็เช่นเดียวกับละครโทรทัศน์เรื่องอื่น ๆ ที่ต้องผ่านขั้นการวางแผนและขั้นการเตรียมการแล้ว จึงจะเริ่มลงมือถ่ายทํากัน ซึ่งบุคลากรที่ทํางานการศึกษาครั้งนี้ อันได้แก่ บุคลากรหลังฉาก นับเป็นบุคลากรที่สำคัญในการดำเนินการถ่ายทํา แต่ก่อนที่จะกล่าวถึงการทำงานของแต่ละฝ่ายต่อไป จำเป็นจะต้องกล่าวถึง "ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์" (Television Play Script Writer) ก่อน เพราะจะไม่มีละครโทรทัศน์เรื่องใดที่สามารถจะถ่ายทําได้ถ้าหาปราศจากบทละครโทรทัศน์นั่นเอง

1. ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์²⁴ (Television Play Script Writer)

ลักษณะของการทำงานของ "วิลาสินี" ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์เรื่องนี้สามารถที่จะแบ่งการทำงานออกเป็นขั้นตอนการเขียนได้ดังนี้

1. อ่านเรื่องยาวที่เป็นบทประพันธ์เดิมให้เข้าใจแล้วจึงให้คำตอบแก่ทางผู้ว่าจ้างว่า ตนเองสามารถเขียนเป็นบทโทรทัศน์ได้หรือไม่
2. ทําความเข้าใจ Concept ของเรื่องว่าตนยอมรับได้ไหมหรือ ถ้าไม่มี Concept ก็จะต้องตั้ง Concept ของเรื่องขึ้นมา เพื่อบอกคนดู ดังใน

²³ สัมภาษณ์ วิลาสินี (นามแฝง), 13 มกราคม 2534.

²⁴ สัมภาษณ์ วิลาสินี (นามแฝง), 13 มกราคม 2534.

กรณีของเรื่อง "ขมึ้นกับปูน" Concept ก็คือ "เมืองไทยจะพัฒนาได้ ผู้ใหญ่จะต้องให้เกียรติเด็ก เปิดโอกาสให้เด็ก และถ้าผู้ใหญ่เป็นตัวอย่างไม่ดี เด็กก็จะไปทำตามนั้นด้วย"

3. ไล่เรียงโครงคร่าว ๆ โดยใช้เรื่องของบทประพันธ์เดิมเป็นที่ตั้ง แล้วเขียนโครงของตนให้เข้ากับ Concept ที่ตั้งไว้ด้วย เพื่อที่จะเขียนเรื่องย่อส่งทางผู้ว่าจ้าง ในส่วนของการเขียนโครงนี้ บางครั้งก็มีการพูดคุยกับเจ้าของบทประพันธ์เดิม แต่ในกรณีที่ไม่มีเวลาหรือเคยพบกันเสมอ ๆ มาก่อน ในส่วนนี้ก็จะตัดไป

4. ทาเรื่องย่อส่งทางผู้ว่าจ้างอีกครั้ง โดยให้รายละเอียดของตัวละครไปด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการคัดเลือกผู้แสดง

5. ลงมือเขียนเป็นบทโทรทัศน์ โดยกำหนด Concept ของแต่ละตอนด้วย ซึ่ง Concept ของแต่ละตอนก็ต้องไปสนับสนุน Concept ของเรื่องที่กำหนดไว้ก่อนด้วย

การเขียนบทโทรทัศน์นี้จะต้องพยายามรักษาเนื้อหาของบทประพันธ์เดิมให้มากที่สุด แต่บางครั้งก็มีที่ผู้เขียนบทต่อเติมเนื้อหาลงไป ทั้งนี้เพื่อให้ Concept ที่ตั้งไว้สมบูรณ์ที่สุด

ในส่วนของลักษณะวิธีการทำงานนั้น ผู้เขียนบทโทรทัศน์ท่านนี้จะทำงาน "ตลอดเวลา" กล่าวคือ ถ้าไปพบเนื้อหาหรืออะไรก็ตามที่เป็นประโยชน์ต่อการเขียนบทโทรทัศน์ ก็จะเก็บรวบรวมตลอด ช่วงเวลาเขียนบทในแต่ละวันจะเป็นการเขียนเฉพาะเวลากลางวัน และจะเป็นลักษณะของการทำงานหนักช่วงหนึ่งสลับกับการพักผ่อนให้เต็มที่ เพื่อกลับมาทำงานหนักอีก สลับกันไป

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การเขียนบทโทรทัศน์นี้ จะเป็นการทำงานที่อยู่ในขั้นของการเตรียมการ แต่หลายเรื่องที่มีการเขียนบทจะเป็นไปในลักษณะของการ "เขียนไป-ถ่ายไป" ก็มี ซึ่งจะมีผลต่อบทโทรทัศน์ เช่น จำนวนตอนที่กำหนดไว้ก่อนจะเปลี่ยนแปลงไป ถ้าหากละครโทรทัศน์เรื่องนั้น ๆ ได้รับความนิยมขึ้นมา ก็จะเพิ่มจำนวนตอนขึ้นไป, การเขียนบทจะแตกต่างกันไปตามความสามารถของผู้แสดง กล่าวคือ บทละครโทรทัศน์มี 2 อย่าง ได้แก่ บทพูดและไม่ใช้บทพูด . สมมติว่า ผู้แสดงไม่สามารถแสดงสีหน้าได้ ก็จำเป็นต้องเปลี่ยนบทที่แสดงสีหน้ามาเป็นบทพูดแทนต่อไป เป็นต้น

2. การทำงานของบุคลากรหลังฉาก

บุคลากรหลังฉากสำหรับละครโทรทัศน์เรื่องนี้ จะแบ่งออกเป็น

2.1 ประเภทบริหารการดำเนินงานการผลิต (Production Staff or Above the Line) ได้แก่

2.1.1 ผู้กำกับการแสดง (Director)

2.1.2 ผู้กำกับการรายการ²⁵ (Program Director)

2.1.3 ผู้ช่วยผู้กำกับการแสดง (Assistant Director)

2.2 ประเภทดำเนินงานการผลิต (Production Crew or Below the Line) ได้แก่

2.2.1 ผู้จัดการกองถ่าย (Production Assistant)

2.2.2 ฝ่ายเสื้อผ้า (Wardrobe Costume)

2.2.3 ช่างกล้องและผู้ช่วย (Camera Man and Assistant)

2.2.4 ฝ่ายแสง (Lighting Operater)

2.2.5 ฝ่ายเสียง (Sound Mixer)

2.2.6 ฝ่ายเทป²⁶ (Video Tape Recoder)

2.1 ประเภทบริหารการดำเนินงานการผลิต (Production Staff or Above the Line)

2.1.1 ผู้กำกับการแสดงและผู้กำกับการรายการ²⁷ (Director and Program Director)

ผู้กำกับการแสดง เป็นผู้ควบคุมการสร้างภาพยนตร์ในขั้นตอนการถ่ายทำทั้งหมดโดยตรง เพราะ เป็นผู้ที่จะทำให้เรื่องราวที่เป็นตัวหนังสือในบทภาพยนตร์กลายเป็นภาพเคลื่อนไหว ที่มีชีวิตชีวาบนจอภาพยนตร์ ความสำเร็จของผู้กำกับการแสดงนั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถในการ

²⁵ สำหรับละครโทรทัศน์เรื่อง "ขมิ้นกับปูน" ผู้กำกับการแสดง และผู้กำกับการรายการจะเป็นบุคคลเดียวกัน

²⁶ ฝ่ายกล้องและผู้ช่วย, ฝ่ายแสง, ฝ่ายเสียง และฝ่ายเทป ในละครโทรทัศน์เรื่องนี้ เรียกฝ่ายดังกล่าวว่า "ฝ่ายเทคนิค"

²⁷ สัมภาษณ์ อดุลย์ บุญบุตร, 1 ธันวาคม 2533.

สั่งการทุกคนในกองถ่ายให้ทำงานอย่างประสานกลมกลืน และนำเอาความสามารถของผู้ร่วมงานทุกคนออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด²⁸

จากข้อความข้างต้น แม้จะเป็นข้อความที่กล่าวถึงลักษณะการทำงานของผู้กำกับการแสดงภาพยนตร์ แต่ก็ เป็นข้อความที่สามารถนำมาใช้กับลักษณะการทำงานของ "ผู้กำกับการแสดงละครโทรทัศน์" ได้เป็นอย่างดี เพียงแต่เปลี่ยนงานจาก "ภาพยนตร์" มาเป็น "ละครโทรทัศน์" เท่านั้น

แม้ว่างานของผู้กำกับการแสดงจะเห็นได้ชัดเจน ในขั้นตอนของการถ่ายทำ แต่จริง ๆ แล้ว งานของผู้กำกับการแสดงจะเริ่มก่อนการถ่ายทำ หรือเรียกได้ว่า เป็นการเตรียมตัวสำหรับการทำงานในแต่ละเรื่อง เช่นเดียวกัน ละครโทรทัศน์เรื่อง "ขมื่นกับบุญ"²⁹ ผู้กำกับการแสดงจะเริ่มงานจาก

1. ศึกษาบทประพันธ์เดิม เพราะเป็นแหล่งข้อมูลที่ดีที่จะหาบุคลิกตัวละคร, อุปนิสัย, ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละคร, สถานภาพของตัวละคร, อารมณ์และความรู้สึก เช่นตัวอย่างที่ผู้กำกับการแสดงได้เก็บข้อมูลมาจากหนังสือนวนิยายเรื่อง "ขมื่นกับบุญ"²⁹ ดังนี้

1.1 "เด็กชายธนา ...วัยสิบสี่ห้า"

1.2 "แม่หนูปวีณนั้นมีนิสัยขี้จลาทั้งช่างฟ้อง ทั้งคู้* จึงทะเลาะ เบาะแว้งกันเป็นประจำ"

1.3 "...เพราะถึงแม้ว่าท่านตะวันจะมีความรู้สึกอันลึกซึ้งบางอย่างต่อธนาแล้วยังอยู่ในใจของหล่อน แต่ท่านตะวันมิใช่สตรีประเภทมีอารมณ์และกิเลสหยาบ หล่อนเก็บความรู้สึกส่วนหนึ่งของหล่อนไว้มิติดชิด แยกออกเสียจากความบริสุทธิ์ใจ และความรักที่เคยมีต่อปัทมา"

2. ศึกษาบทโทรทัศน์ เพื่อคตทางหรือการเคลื่อนไหวของตัวละคร บางครั้งก็อาจรวมไปถึงการระบุสถานที่หรือตัวผู้แสดงบางท่านที่มีใช้ตัวละครสำคัญ

²⁸ ปียกุล เลาว์ณย์ศิริ, ใครเป็นใครในกระบวนการผลิตภาพยนตร์ กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์, 2529), หน้า 15.

²⁹ จุลลดา ภักดีภูมิพันธ์, ขมื่นกับบุญ (กรุงเทพฯ : อมรการพิมพ์, 2523), หน้า 37, 42 และ 385.

* หมายถึงตัวละครที่ชื่อปวีณาและปัทมาผู้เป็นพี่สาว

3. ปรีกษาหารือเพื่อฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน และตัดสินใจในกรณีที่เกิดปัญหาขึ้น ซึ่งการปรึกษานี้มักจะทาลอดเวลาที่มีการถ่ายทำจนกระทั่งจบเรื่อง

ดังที่กล่าวแล้วว่า เมื่อถึงวันที่ลงมือถ่ายทำ งานของผู้กำกับ การแสดงจะเห็นชัดมากขึ้น โดยเฉพาะในละครโทรทัศน์เรื่อง "ขมั้นกับปูน" นี้ ผู้กำกับการแสดงยังต้องรับผิดชอบด้านการกำกับรายการ ซึ่งงานด้านการกำกับรายการจะเป็นงานที่เกี่ยวกับภาพ โดยที่จะเป็นผู้กำหนดว่า ภาพที่ต้องการสื่อไปยังผู้ดูนั้น ควรจะมีมุมมองอย่างไร, ขนาดภาพเท่าไร จึงจะสามารถสื่ออารมณ์และความรู้สึกของตัวละครไปยังผู้ชมได้ชัดเจนที่สุด นอกจากนี้ บางครั้งสภาพแวดล้อมของฉากนั้นไม่เอื้ออำนวยแก่การบันทึกเทปให้เป็นไปอย่างที่ต้องการ เช่น ฉากหลังบอกถึงยุคสมัยที่ผิดกับยุคสมัยของเรื่อง มีบุคคลภายนอกมามุงดูการถ่ายทำ ก็จะใช้การบีบภาพให้เห็นเฉพาะตัวละครเท่านั้น เป็นต้น

ในการถ่ายทำ ภายหลังจากที่ผู้กำกับการแสดงได้รับ "ใบคิว" ที่แจ้งว่ามีการถ่ายทำวันใด, สถานที่ใด และฉากใดบ้างในแต่ละวัน ผู้กำกับการแสดงจะศึกษาบทโทรทัศน์ซ้ำอีกทีตามฉากที่จะมีการถ่ายในแต่ละวัน ทั้งนี้เพราะผู้กำกับการแสดงมิใช่จะต้องให้ความสนใจแค่ฉากที่กำลังมีการถ่ายทำเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงความต่อเนื่องที่จะต้องสัมพันธ์กันทั้งเรื่อง เช่น ตัวละครมีความรู้สึกโกรธและสับสนที่บ้านตนเอง และกำลังเดินทางไปยังบ้านอีกหลังหนึ่ง ซึ่งทั้ง 2 ฉากนี้มิได้ถ่ายทำอย่างต่อเนื่องกัน ผู้กำกับการแสดงจะเป็นผู้ควบคุมความรู้สึกโกรธของตัวละครให้อยู่ในระดับเดียวกันทั้ง 2 ฉาก เป็นต้น

การถ่ายทำแต่ละฉากจะเริ่มขึ้นเมื่อผู้กำกับการแสดง เห็นว่าทุกฝ่ายพร้อมแล้ว โดยเฉพาะผู้แสดง การมีการซักซ้อมด้านการแสดงก่อน ซึ่งผู้กำกับการแสดงจะคอยควบคุม และให้คำแนะนำตามวิธีที่ใช้กับผู้แสดงแต่ละท่าน ทั้งนี้เพราะประสบการณ์การแสดง, การเตรียมตัว, การตีความบท, ไม่เหมือนกันและไม่เท่ากันในผู้แสดงแต่ละท่านที่ร่วมแสดงในฉากหนึ่ง ๆ บางท่านอาจจะแค่บอกให้แสดง ก็สามารถแสดงได้เลย บางท่านอาจจะต้องอาศัยคำแนะนำก่อนจึงจะแสดงได้ เป็นต้น

เมื่อการซักซ้อมลุล่วงไปแล้ว ผู้กำกับการแสดงก็จะปล่อยให้ผู้แสดงมีโอกาสทบทวนการซักซ้อมนั้น ๆ แต่ผู้กำกับการแสดงก็จะนำเวลาในช่วงนี้

ไปทำหน้าที่กำกับรายการ โดยการกำหนดและวางมมกล้อง พร้อม ๆ กันนี้ก็จะทำการจัดแสงด้วยว่า รูปแบบแสงที่เหมาะสมกับฉากนั้น ๆ ควรเป็นอย่างไร ทิศทางของแสงควรเป็นอย่างไร เพื่อไม่ให้เกิดเงาทอตมายังผู้แสดง เป็นต้น

นอกจากนั้น ผู้กำกับการแสดงยังต้องตรวจดูว่า อุปกรณ์ประกอบฉาก, เสื้อผ้าผู้แสดงฯ เป็นไปตามที่ต้องการหรือไม่ แม้ว่าจะมีผู้ทำหน้าที่นี้ยึดก็ตาม แต่ผู้กำกับการแสดงก็เสมือนเป็นผู้ตรวจสอบความบกพร่องด้านสุดท้ายก่อนที่งานนั้น ๆ จะออกแพร่ภาพต่อไป

หลายครั้งที่การถ่ายทำประสบกับอุปสรรค เช่น ผู้แสดงผิดนัด ผู้กำกับการแสดงจะต้องหาฉากที่ไม่มีผู้แสดงทำนั้น เข้าฉากมาถ่ายทำก่อน ซึ่งบางฉากอาจจะ เป็นฉากที่มีได้อยู่ในใบคิวที่มีการกำหนดที่จะถ่ายทำก็มี ทั้งนี้ต้องดูความเป็นไปได้ อีก เป็นต้นว่า อุปกรณ์ประกอบฉาก, การตัดแปลงสถานที่, เสื้อผ้าของผู้แสดงฯ ว่ามีหรือไม่, สามารถตัดแปลงได้หรือไม่ หรือบางครั้งก็เป็นเหตุสุดวิสัย เช่น ฝนตกระหว่างที่ถ่ายทำนอกสถานที่ ผู้กำกับการแสดงก็จะเป็นผู้พิจารณาว่าจะหยุดพักการถ่ายทำชั่วคราว, หยุดการถ่ายทำไปเลยในวันนั้น หรือ ย้ายสถานที่ถ่ายทำ

2.1.2 ผู้ช่วยผู้กำกับการแสดง³⁰ (Assistant Director)

ตามที่ได้กล่าวงานของผู้กำกับการแสดงมาแล้วทั้งหมด จะเห็นได้ว่า ผู้กำกับการแสดงมีงานที่มากเกินกว่าที่บุคคลเดียวจะสามารถทำได้ ดังนั้น งานส่วนหนึ่งจึงถูกโอนไปยังผู้ช่วยผู้กำกับการแสดง แต่ทั้งนี้มิใช่ว่างานที่อยู่ในความรับผิดชอบของผู้กำกับการแสดง แล้วมีผู้ช่วยผู้กำกับการแสดงช่วยแบ่งเบาไป ผู้กำกับการแสดงจะละเว้นงานนั้น ๆ ได้

สำหรับละครโทรทัศน์เรื่อง "ขมื่นกันบุญ" นี้ ผู้ช่วยผู้กำกับการแสดงมีความพิเศษที่แตกต่าง ไปจากละครโทรทัศน์บางเรื่อง คือ นอกจากจะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้กำกับการแสดงแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นผู้กำกับเวที (Floor Director) และผู้กำกับบท (Script Director) ไปพร้อม ๆ กันด้วย

³⁰สัมภาษณ์ ปกาศิต กิ่งศักดิ์, 23 กันยายน 2533

ถ้าจะเปรียบไปแล้ว ผู้ช่วยผู้กำกับกับการแสดงก็เปรียบเหมือน "ผู้รู้ใจ" ของผู้กำกับกับการแสดง "ที่แค่มองตา ก็รู้ทางกัน" ซึ่งงานของผู้ช่วยผู้กำกับกับการแสดง หรือเรียกสั้น ๆ ว่า "ผู้ช่วยผู้กำกับ" นี้จะเริ่มงานเมื่อทราบแผนการถ่ายทำแต่ละวันที่ถูกกำหนดโดยผู้จัดการกองถ่าย ซึ่งผู้ช่วยผู้กำกับจะอ่านเนื้อเรื่องแต่ละฉากเพื่อให้ทราบความเป็นมา หรือเหตุการณ์ก่อนและหลังจากที่ถูกระบุว่าจะถ่ายทำ

เมื่อถึงวันถ่ายทำ ระหว่างที่รอผู้แสดงเตรียมตัว ผู้ช่วยผู้กำกับจะอาศัยช่วงเวลานี้ ปรึกษางานกับผู้กำกับกับการแสดงถึงความเปลี่ยนแปลงแผนงานที่อาจเกิดขึ้น เป็นต้นว่า ไม่ถ่ายฉากตามที่เรียงลำดับเอาไว้, งดฉากบางฉากก่อนๆ จากนั้นผู้ช่วยผู้กำกับก็จะแจ้งความเปลี่ยนแปลงให้ผู้จัดการกองถ่าย และฝ่ายเสื้อผ้าทราบต่อไป สำหรับฝ่ายเทคนิคที่ต้องนำอุปกรณ์เครื่องมือไปยังจุดที่จะถ่ายทำ ก็จะได้รับการบอกสถานที่จากผู้ช่วยผู้กำกับนี้เช่นกัน

การถ่ายทำแต่ละฉากจะเริ่มเมื่อผู้ช่วยผู้กำกับแจ้งแก่ผู้กำกับกับการแสดง ซึ่งบางครั้งความล่าช้าก็มาจากเหตุที่ไม่สมควร เช่น ผู้แสดงไม่กระตือรือร้นที่จะเข้าฉาก, ผู้แสดงไม่เห็นความจำเป็นในการเปลี่ยนเสื้อผ้าก่อนหน้าที่จะเข้าฉาก เป็นต้น ซึ่งสาเหตุของความล่าช้าเหล่านี้ ผู้ช่วยผู้กำกับจะต้องเป็นผู้ควบคุมให้เกิดน้อยที่สุด นอกจากจะต้องดูความพร้อมของผู้แสดงแล้ว ผู้ช่วยผู้กำกับก็ยังต้องตรวจความพร้อมของทุกฝ่าย เป็นต้นว่า อุปกรณ์ประกอบฉากเหมาะสมหรือไม่, เจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิคพร้อมหรือไม่ๆ เมื่อผู้กำกับกับการแสดงเริ่มซักซ้อมการแสดง ผู้ช่วยผู้กำกับก็จะทำหน้าที่เป็น "ผู้กำกับบท" ที่จะตรวจตราบทพูดของผู้แสดงให้เป็นไปตามบทโทรทัศน์ที่เขียนไว้ ซึ่งไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นไปตามบทโทรทัศน์ทุกคำพูด และถ้าผู้แสดงทำผิดหรือพูดผิดจั้งหะ ผู้ช่วยผู้กำกับก็จะทบทวนบทพูดนั้นให้แก่ผู้แสดง ในบางฉาก เช่น ฉากผู้แสดงกำลังฟังเสียงประกาศจากทางวิทยุ แล้วแสดงอาการเสียใจ ผู้ช่วยผู้กำกับก็จะทำหน้าที่เป็นผู้ประกาศทางวิทยุด้วยก็มี ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้แสดงแสดงอาการพร้อม ๆ กัน

ในระหว่างที่ฝึกซ้อมกันอยู่นี้ งานกำกับเวทีก็ยังดำเนินพร้อมกันไปกับงานผู้ช่วยผู้กำกับ และผู้กำกับบท กล่าวคือ เป็นผู้บอกทางเข้าออกของตัวละครตามที่ผู้กำกับกับการแสดงต้องการ, ให้สัญญาณการเข้าออกฉากแก่ผู้แสดง, ในกรณีที่มิบุคคลภายนอกมามุงดูการถ่ายทำ ผู้ช่วยผู้กำกับก็จะต้องกันบุคคลเหล่านั้น

ไปอยู่ในส่วนที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการถ่ายทำ เป็นต้น และเมื่อเริ่มบันทึกเทป ก็จะเป็นผู้ให้สัญญาณเริ่มการแสดงแก่ผู้แสดงในฉากนั้น โดยการนับถอยหลังจาก 5 ถึง 2

หลังจากการซักซ้อมด้านการแสดงแล้ว ก็จะถึงการบันทึกเทป ในระหว่างที่บันทึกเทป หากเกิดอุปสรรคขึ้น เช่น ผู้แสดงยืนบังกัน, ผู้กำกับการแสดงต้องการเพิ่มการแสดงฯ ผู้กำกับการแสดงก็จะบอกผ่านมายังผู้ช่วยผู้กำกับ ทั้งนี้เพราะในระหว่างบันทึกเทปนั้น ผู้กำกับการแสดงจะไปทำหน้าที่เป็นผู้กำกับรายการนั่นเอง จึงมิได้อยู่ ณ จุดที่กำลังบันทึกเทป

เมื่อการบันทึกเทปฉากนั้น ๆ ผ่านไป ผู้ช่วยผู้กำกับก็จะบอกฉากที่จะทำการถ่ายทำลำดับต่อไปแก่ทุกฝ่าย เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้แสดงที่ต้องเข้าฉากดังกล่าวได้เตรียมตัวมาเข้าฉากได้ หรือถ้าเป็นในกรณีที่ต้องย้ายสถานที่ถ่ายทำ เช่น จากซอยสวนพลูไปเป็นโรงถ่ายที่บางใหญ่ ผู้ช่วยผู้กำกับก็ต้องตรวจดูว่า มีผู้แสดงท่านใดบ้างที่จำเป็นต้องเดินทางไปยังโรงถ่าย ผู้แสดงท่านใดสามารถกลับได้

หากเกิดปัญหาใด ๆ ก็ตามในระหว่างที่ถ่ายทำ ผู้ช่วยผู้กำกับจะต้องแจ้งให้ผู้กำกับการแสดงทราบทันที เพื่อให้ผู้กำกับการแสดงตัดสินใจในปัญหานั้น ๆ แล้วผู้ช่วยผู้กำกับจึงแจ้งแก่ทุกฝ่ายทราบต่อไป

จากทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่า ผู้ช่วยผู้กำกับจะเป็นผู้ที่คอยประสานงานกับทุกฝ่าย โดยเฉพาะเป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างผู้กำกับการแสดงไปยังทุกฝ่ายในกองถ่ายทำนั้น ๆ

2.2 ประเภทตำแหน่งงานการผลิต (Production Crew or Below the Line)

2.2.1 ผู้จัดการกองถ่าย³¹ (Production Assistant)
 ผู้จัดการกองถ่าย หรือบางครั้งก็เรียกว่า "อูริกิกกองถ่าย" จะทำหน้าที่เปรียบเสมือน "แม่บ้าน" ที่จะอำนวยความสะดวกทุกอย่างแก่ทุกคน

³¹สัมภาษณ์ พรศักดิ์ ดิษยนันท์, 13 มกราคม 2534.

ในกองถ่าย และรวมไปถึงการเป็น "ตัวกลาง" ที่เชื่อมโยงระหว่าง "ผู้ผลิต" และทีมงานถ่ายทำ

โดยส่วนใหญ่แล้ว งานของผู้จัดการกองถ่ายจะเป็นงานที่อยู่ในขั้นตอนของการเตรียมการ (Pre-Production) มากกว่าขั้นตอนการถ่ายทำ (Production) ซึ่งงานก็จะเริ่มจากการศึกษาบทประพันธ์เดิมของละครโทรทัศน์ที่ได้รับการมอบหมายให้ทำ ทั้งนี้เพื่อเตรียมงานด้านสถานที่ถ่ายทำ, อุปกรณ์ประกอบฉากๆ ซึ่งในระหว่างนี้ก็จะต้องติดต่อผู้แสดงที่ถูกกำหนดตัวไว้ เพื่อเป็นการยืนยันกันทั้ง 2 ฝ่าย

เมื่อบทโทรทัศน์เสร็จออกมาแล้วผู้จัดการกองถ่ายก็จะกำหนดฉากที่จะถ่ายทำเพื่อให้สะดวกแก่การถ่ายทำและประหยัดเวลารวมไปถึงค่าใช้จ่าย โดยจะจัดฉากที่ใช้สถานที่เดียวกันไว้ด้วยกัน ซึ่งไม่จำเป็นว่าจะต้องเรียงฉากกัน เช่นในกรณีของละครโทรทัศน์เรื่อง "ขมั้นกับบุญ" ได้สมมติว่า บ้านทรงไทยเป็นบ้านของพระยาอภิบาลบารุง และได้รับอนุญาตจากเจ้าของบ้านให้ทำการถ่ายทำได้เฉพาะ "บริเวณภายนอก" เท่านั้น ดังจะยกตัวอย่างฉากที่จะต้องถ่ายทำในตอนที่ 6 มีฉากบ้านพระยาอภิบาลบารุง คือ

- ฉากที่ 3 ลานบ้านพระยาอภิบาล
- ฉากที่ 4 ในบ้านพระยาอภิบาล
- ฉากที่ 5 ในห้องพักปี่ในบ้านพระยาอภิบาล
- ฉากที่ 6 ห้องกลางบ้านพระยาอภิบาล/ในครัว
- ฉากที่ 9 ถนนหน้าบ้านพระยาอภิบาล
- ฉากที่ 10 ลานบ้านพระยาอภิบาล

ฯลฯ

ผู้จัดการกองถ่ายก็ต้องศึกษาบทโทรทัศน์ว่าส่วนใดสามารถถ่ายทำได้ที่บ้านทรงไทยหลังนั้น และฉากใดที่ต้องสร้างฉากขึ้นเองในโรงถ่ายที่ถูกสมมติว่าเป็นส่วนภายในของบ้าน ซึ่งปรากฏว่า จะมีฉาก 3, 4, 6 (เฉพาะส่วนห้องกลางบ้านพระยาอภิบาล), 9 และ 10 ที่เป็นฉากที่สามารถถ่ายทำ ณ บริเวณบ้านทรงไทยได้ ส่วนที่เหลือคือ 5 และ (ฉากในครัว) ต้องกลับมาสร้างฉากในโรงถ่าย

ภายหลังจากกำหนดฉากที่จะถ่ายทำในแต่ละวันแล้ว ผู้จัดการกองถ่ายก็จะแจ้งไปยังทุกฝ่ายของทีมงานให้ทราบ รวมไปถึง เจ้าของสถานที่ถ่ายทำ, ฝ่ายจัดหาอาหาร, เจ้าของอุปกรณ์ประกอบฉาก เพื่อขอยืมอุปกรณ์เป็นการชั่วคราวในช่วงดังกล่าว ฝ่ายสร้างฉากฯ

นอกจากนี้แล้ว การจัดหาอุปกรณ์ประกอบการแสดงก็อยู่ในหน้าที่ของผู้จัดการกองถ่ายด้วย ซึ่งจะยกตัวอย่าง ตอนที่ 6 ฉากที่ 4 ที่มีบทดังนี้

เริ่มภาพ บ้าพูดหัวตระกร้ากับข้าวเข้ามาในเรือนพระยาอภิบาล
 หนึ่ง ๆ นอน ๆ อยู่ ปริกเข้ามาดูแลเตรียมทากับข้าว อ้อมตามพูดเข้ามา
 มาช่วยจำบาดดูแลเครื่อง เรือนเท่าที่เหลือน้อยน้อยนิดให้ดูสะอาดอยู่เสมอ

เมื่อผู้จัดการกองถ่ายศึกษบทโทรทัศน์ช่วงดังกล่าวข้างต้น ก็ จะทราบว่า จะต้องเตรียมสิ่งประกอบการแสดง คือ ตะกร้าพร้อมของสดจำพวก ผัก เนื่องจากฐานะไม่ดี, หมอนขวาน คือ หมอนลักษณะสามเหลี่ยมและสี่เหลี่ยม เนื่องจากพระยาอภิบาลเป็นผู้นุรักษ์ของไทย, อุปกรณ์สำหรับเตรียมทากับข้าว ที่จะต้องเข้ากับยุคและฐานะ, เครื่องเรือนที่จะต้องทำความสะอาด ควรจะเป็น ของดีมีราคา เนื่องจากเคยมีฐานะดีมาก่อนและเก็บสะสมเครื่องเรือนในตอนนั้น จะเห็นได้ว่า การจัดเตรียมอุปกรณ์นี้ จะต้องคำนึงถึงการเข้ากับตัวละครและ สภาพแวดล้อม และบางครั้งผู้กำกับการแสดงอาจจะแจ้งมายังผู้จัดการกองถ่ายให้ จัดเตรียมอุปกรณ์ประกอบการแสดง หรือประกอบฉากพิเศษบางอย่างที่นอกเหนือ ไปจากที่ระบุในบทโทรทัศน์ก็มี

ในวันถ่ายทำ ผู้จัดการกองถ่ายจะต้องมาดูแล และอำนวยความสะดวกในการถ่ายทำ เป็นต้นว่า อุปกรณ์ที่เตรียมมาเข้าจากใช้ไม่ได้ ก็ต้อง จัดหาใหม่ทันที, ผู้แสดงผัดผ่อนแล้วโดยไม่ได้แจ้งล่วงหน้า ก็ต้องเร่งติดต่อ สอบถาม, จัดเตรียมด้านอาหารการกินสำหรับทุกคนในกองถ่ายฯ

ทางด้านค่าใช้จ่ายของการถ่ายทำแต่ละครั้ง ผู้จัดการกองถ่ายจะต้องทำเสนอไปยังผู้ผลิต เช่น ค่าตัวผู้แสดง, ค่าเช่าหรือซื้ออุปกรณ์ประกอบฉากหรือการแสดง, ค่าเช่าสถานที่, ค่าเดินทาง เป็นต้น

จากทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่างานของผู้จัดการกองถ่ายเป็นงานที่กว้างมาก และค่อนข้างจุกจิกยากแก่การที่จะกล่าวถึงได้ทั้งหมด

2.2.2 ฝ้ายเสื้อผ้า³² (Wardrobe Costume)

งานของฝ้ายเสื้อผ้า จะเริ่มต้นจากการศึกษาบทประพันธ์เดิม เพื่อค้นหายุคและสมัยของเรื่อง หากผู้สร้างต้องการสร้างเป็นละครโทรทัศน์ที่จะให้ตรงกับยุคและสมัยตามที่ผู้ประพันธ์ระบุไว้ ดังเช่นกรณีของละครโทรทัศน์เรื่อง "ขมิ้นกับปูน" ทั้งนี้เพื่อศึกษาว่า เครื่องแต่งกายในขณะนั้นเป็นอย่างไร ผู้มีฐานะนิยมแต่งกายอย่างไร ประชาชนทั่วไปแต่งกายกันอย่างไร เพื่อที่จะเลียนแบบให้เหมือนมากเท่าที่จะทำได้

เมื่อบทโทรทัศน์เริ่มเสร็จออกมาแล้ว ฝ้ายเสื้อผ้าก็จะศึกษาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามบทโทรทัศน์ เพื่อทำการแบ่งเหตุการณ์ออกเป็น "วัน" และ "เวลา" ทั้งนี้เพราะการถ่ายทำไม่ได้ถ่ายทำเรียงตามลำดับฉากและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเนื่องจากเหตุผลที่กล่าวมาแล้ว ฉะนั้น ฝ้ายเสื้อผ้าจึงต้องระมัดระวังเป็นพิเศษในการรักษา "ความต่อเนื่อง" ของเสื้อผ้าของตัวละครทุกตัว เช่น ฉากที่ 1 ถึง 10 เป็นเหตุการณ์วันเดียวกัน, แต่วันแรกของการถ่ายทำเพียงฉากที่ 1, 3, 5 วันที่ 2 ถ่ายทำฉาก 7, 9 และวันที่ 3 ถ่ายทำฉากที่ 2, 4, 6, 8, 10 ดังนั้น ฝ้ายเสื้อผ้าจะต้องจดบันทึกว่าฉากที่ 1 ตัวละครใส่เสื้อผ้าชุดใด เพื่อให้อีก 9 ฉากถัดมาเป็นเสื้อผ้าชุดเดียวกัน

นอกจากเรื่องเสื้อผ้าแล้ว ความรับผิดชอบของฝ้ายเสื้อผ้ายังครอบคลุมไปถึง เรื่องของทรงผม, การแต่งหน้า, เครื่องประดับ, กระเป๋าถือ, รองเท้า และการทำให้ตัวละครมีสภาพตามที่บทโทรทัศน์ระบุไว้ เช่น ตัวละครที่ชื่อ "บัทมา" กรีดแขนตัวเองแล้วถูกนำตัวส่งโรงพยาบาล มีผู้คนมาเยี่ยม ฝ้ายเสื้อผ้าก็ต้องหาผ้าพันแผลตรงข้อมือของบัทมาในฉากที่มีผู้คนมาเยี่ยม และสีหน้าของบัทมาก็จะต้องแต่งให้ซีดเซียว ผมก็ต้องค่อนข้างยุ่งเหยิง หรือตอนที่บัทมาพบกับคู่รักที่ชื่อ "ธนา" ภายหลังจากที่บวชชีได้ไม่นาน ฝ้ายเสื้อผ้าก็ต้องหาวิกผมสั้น และเป็นผมชอยให้กับตัวละคร เนื่องจากทั้งบัทมาและธนาต้องการพบกันให้เร็วที่สุด แต่บัทมาอายุที่จะพบกับธนาในสภาพที่ไม่มีผม และตามสภาพความเป็นจริง การไว้ผมให้ยาวเท่ากันทั้งศีรษะจะเสียเวลามาก ดังนั้นจึงต้องใช้วิกผมสั้นและเป็นผมชอยดังกล่าว

³²สัมภาษณ์ สุวรัย นาคเสวก, 19 พฤศจิกายน 2533.

เสื้อผ้าของตัวละคร ส่วนหนึ่งก็จะมาจากผู้แสดงเอง ฝ่ายเสื้อผ้าก็ต้องบอกลักษณะของชุดที่จะสวมใส่ โดยเล่าเหตุการณ์ควบคู่ไปด้วย เช่น ชุดสุทศาสถสำหรับงานเลี้ยงตอนกลางคืน เป็นต้น ซึ่งการบันทึกความต่อเนื่องของชุดที่ผู้แสดงนํานั้น ฝ่ายเสื้อผ้าจะต้องให้ผู้แสดงบอกสีและยี่ห้อให้บันทึก ทั้งนี้ เพราะสี ๆ หนึ่ง ผู้แสดงและฝ่ายเสื้อผ้าอาจจะเรียกไม่ตรงกัน ส่วนการจดยี่ห้อ เป็นการป้องกันความผิดพลาดในกรณีที่มีสีเดียวกันหลายตัว

งานของฝ่ายเสื้อผ้าเป็นงานที่จุกจิก และต้องทำตลอดเวลาที่มีการเปลี่ยนฉากทุกครั้ง และกับผู้แสดงทุกคน ไม่ว่าผู้แสดงนั้นจะเป็นผู้แสดงนำหรือตัวประกอบเล็ก ๆ ก็ตาม

2.2.3 ช่างกล้องและผู้ช่วย³³ (Camera Man and Assistant)

โดยปกติ ละครโทรทัศน์เรื่องหนึ่ง ๆ จะถ่ายทำด้วยกล้องตั้ง แต่ 1 ถึง 4 ตัว ซึ่งกล้องแต่ละตัวจะมีพนักงานอย่างน้อยหนึ่งคนประจำอยู่ตลอด คือ "ช่างกล้อง" ส่วน "ผู้ช่วยช่างกล้อง" นี้ ไม่จำเป็นต้องมีครบตามจำนวนกล้องก็ได้ ดังเช่นในกรณีของละครโทรทัศน์เรื่อง "ขมิ้นกับปูน" ที่มีช่างกล้อง 2 คน และผู้ช่วย 1 คน

เมื่อมีการถ่ายทำแต่ละครั้ง ทั้งช่างกล้องและผู้ช่วยจะต้องนำกล้อง ไปฉากที่จะมีการถ่ายทำ แล้วดูการฝึกซ้อมของผู้แสดงและคอยฟังคำสั่งของผู้กำกับการแสดงที่จะกำหนดแนวทางของกล้องหรือมุมกล้อง แต่บางครั้งช่างกล้องก็ต้องอาศัยประสบการณ์ในการวางมุมกล้องเอง ทั้งนี้เพราะผู้กำกับการแสดงลืมนำมุมกล้องให้ ซึ่งหากมุมกล้องที่ช่างกล้องวางไว้ใช้ไม่ได้ ผู้กำกับการแสดงก็จะกำหนดให้ในการฝึกซ้อมการแสดงก่อนที่จะบันทึกเทปจริง หรือในทางกลับกัน หากมุมกล้องที่ผู้กำกับการแสดงวางไว้เกิดใช้ไม่ได้ เป็นต้นว่า มีการซ้อมกันระหว่างผู้แสดง ช่างกล้องก็มีสิทธิเสนอความคิดเห็นให้ผู้กำกับการแสดงพิจารณาได้เช่นกัน

²⁵ สัมภาษณ์ แจ่ม น้อยสังข์ (ช่างกล้อง), 11 มกราคม 2534.

สัมภาษณ์ ดิเทพ ชัยธนานันท์ (ช่างกล้อง), 19 พฤศจิกายน 2533.

สัมภาษณ์ สาโรช ศรีพิศ (ผู้ช่วยกล้อง), 11 มกราคม 2534.

ในระหว่างที่มีการบันทึกเทปนี้ ผู้ช่วยกล้องก็จะทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกให้แก่ช่างกล้อง เช่น เช็นกล้อง, เก็บสายกล้องไม่ให้ เป็นอุปสรรคต่อการเคลื่อนไหวของกล้อง, กางร่มในกรณีที่ฝนตกหรือแดดแรง เป็นต้น

ภายหลังจากที่การถ่ายทำแต่ละครั้งผ่านไป ทั้งช่างกล้องและผู้ช่วยกล้องจะต้อง เก็บและดูแลรักษากล้องให้พร้อมที่จะใช้งานตลอดเวลา หากจำเป็นต้องมีการซ่อมแซม ก็ต้องส่ง ไปยังฝ่ายซ่อมบำรุงต่อไป

2.2.4 ฝ่ายแสง³⁴ (Lighting Operater)

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ในกรณีของละครโทรทัศน์เรื่อง "ขมื่นกับปุน" ผู้กำกับการแสดงจะเป็นผู้กำหนดแนวทางของแสงหรือเป็นผู้จัดแสงเอง ดังนั้นฝ่ายแสงจึงมีหน้าที่ในการทำตามที่ผู้กำกับการแสดงสั่ง แต่โดยปกติแล้ว ผู้กำกับการแสดงจะกำหนดการจัดแสง เฉพาะฉากที่ผิดไปจากฉากทั่วไป เช่น เป็นบริเวณที่แคบ, มีวัตถุใหญ่บัง ทำให้เงาที่ตัวละคร, มีวัตถุสะท้อนแสง, ต้องการแสงเงาเป็นพิเศษ เป็นต้น ซึ่งถ้าหากเป็นฉากปกติแล้ว ฝ่ายแสงจะอาศัยประสบการณ์ที่ผ่าน เป็นแนวทางในการจัดแสง

เมื่อมีการถ่ายทำ ณ จุดใด ฝ่ายแสงจะนำอุปกรณ์ที่ผู้กำกับการแสดงสั่ง ไปยังจุดที่กำหนด จากนั้นก็ดูการซ่อมของผู้แสดง เพื่อการเคลื่อนไหวของตัวละคร ทั้งนี้เพราะจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดแสงนั่นเอง แต่ตลอดเวลาที่จัดแสงนี้ ฝ่ายแสงต้องคำนึงถึงตลอดเวลาว่า จะให้ส่วนหนึ่งส่วนของอุปกรณ์ไปปรากฏอยู่ในจอภาพหรือเป็นอุปสรรคต่อการบันทึกของ "กล้อง" ไม่ได้โดยเด็ดขาด

2.2.5 ฝ่ายเสียง³⁵ (Sound Mixer)

ฝ่ายเสียงนี้ก็เป็นอีกฝ่ายหนึ่งที่จะอ่าน "บทโทรทัศน์" ทั้งนี้เพื่อให้ทราบว่าในฉากหนึ่ง ๆ มีตัวละครกี่ตัว, ตัวละครใดพูดบ้าง และตัวละคร

³⁴สัมภาษณ์ สันติ ศิริม่อน, 11 มกราคม 2534.

สัมภาษณ์ ศรีนวล สันกวาน, 13 มกราคม 2534.

³⁵สัมภาษณ์ กฤษฎา ปรีเสม, 19 พฤศจิกายน 2533.

ใดเป็นตัวเอก หรือมีบทพูดมาก ๆ แต่การอ่านบทโทรทัศน์เพียงอย่างเดียว ก็ไม่สามารถทำให้การทำงานของฝ่ายเสียงดีได้ ต้องอาศัยการดูแลการฝึกซ้อมของตัวละคร เพราะจะทำให้ทราบการเคลื่อนไหว, อากัปกิริยา, การเปลี่ยนแปลงบทพูด, การแต่งกายของตัวละคร เป็นต้น

การที่ฝ่ายเสียงต้องทราบสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ก็เพื่อลดปัญหาต่างที่จะตามมาได้ เช่น

- มีตัวละครมากเกินไปจนกว่าจำนวนไมโครโฟน [(เป็นเครื่องขยายเสียงตัวเล็ก ๆ ที่มีความไวเสียงมาก ใช้ติดหรือซ่อนที่ตัวผู้แสดง)] การที่ทราบการเคลื่อนไหวของตัวละครจะลดปัญหาเรื่องนี้ไปได้ เช่น ตัวละคร ก. และตัวละคร ข. นั่งติดกัน ก็จะติดไมโครโฟนให้ตัวละครเพียงตัวเดียว แล้วให้ตัวละครอีกตัวพูดเสียงดังขึ้นอีกนิด เพื่อให้เสียงเข้าไปที่ไมโครโฟนอีกตัว

- ลดเสียงรบกวน ซึ่งตามปกติไมโครโฟนจะถูกติดซ่อนอยู่บริเวณ "อก" ของผู้แสดง หากในฉากนั้นผู้แสดงต้องตอบตัวเอง ฝ่ายเสียงก็ต้องบอกให้ผู้แสดงย้ายไมโครโฟนไปติดซ่อนบริเวณอื่น เพราะการเคลื่อนไหวยังจะทำให้เกิดเสียงรบกวนที่ทำให้เสียบรรยากาศการชมละครโทรทัศน์ของผู้ชมที่บ้านได้

- ผู้แสดงประกอบบางท่านที่มีบทพูด แต่พูดเสียงค่อนข้างเบา ฝ่ายเสียงต้องช่วยโดยการเพิ่มระดับเสียงของไมโครโฟนให้มากกว่าปกติ เพื่อให้เสียงของผู้แสดงประกอบเท่ากับผู้แสดงท่านอื่น ๆ ที่รวมอยู่ในฉากด้วย

- หากมีบทที่ผู้แสดงต้องถอดเสื้อ หรือผู้แสดงหญิงใส่ชุดโชว์ไหล่ ฝ่ายเสียงจะต้องย้ายที่ติดซ่อนไมโครโฟนไปยังบริเวณอื่น

เมื่อการฝึกซ้อมเสร็จสิ้น ก็จะทำการบินเทป ฝ่ายเสียงจะต้องแน่ใจว่าทุกคนที่เข้าฉากมีไมโครโฟนติดอยู่ที่ตัวแล้ว และจะต้องจำให้ได้ว่าไมโครโฟนตัวใดหรือหมายเลขใดอยู่ที่ผู้แสดงท่านใด ซึ่งโดยปกติแล้ว การที่ไมโครโฟนจะเป็นในลักษณะที่ว่า ให้ตัวใดกับผู้แสดงท่านใด ก็จะทำให้ตัวนั้นตลอดจนกระทั่งจบเรื่อง เพื่อป้องกันความสับสนในระหว่างทำงาน และเมื่อการบินเทปฉากใด ๆ ก็ตามผ่านพ้นไปแล้ว ฝ่ายเสียงจะต้องตรวจสอบความบกพร่องของตนเองทันที หากพบความบกพร่องก็ต้องรายงานให้ผู้กำกับการแสดงทราบ เพื่อจะได้ตัดสินใจว่าควรจะมีการบินเทปฉากนั้น ๆ ใหม่หรือไม่ ซึ่งลักษณะการทำงานของฝ่ายเสียงจะเป็นไปในลักษณะนี้ทุกฉากไป

2.2.6 ฝ้ายเทป³⁶ (Video Tape Recorder)

ฝ้ายสุดท้ายสำหรับทีมงานด้านเทคนิคของละครโทรทัศน์เรื่อง "ขมื่นกับปุน" ก็คือ "ฝ้ายเทป" ซึ่งมีหน้าที่ในการควบคุมแถบเทปบันทึกภาพหรือ ม้วนเทปและดูแลรักษาเครื่องบันทึกภาพ

เมื่อการฝึกซ้อมเสร็จและจะเริ่มการบันทึกเทป ฝ้ายเทปจะเป็นผู้ให้สัญญาณการเริ่มบันทึกเทป โดยการนับถอยหลังจาก 7 ให้ผู้ช่วยผู้กำกับ การแสดงนับถอยหลังต่อจนถึง 2 ซึ่งผู้แสดงจะนับ 1 ในใจ เพื่อเป็นการเริ่มการแสดงพร้อม ๆ กันของทุกคนที่เข้าฉาก และการนับถอยหลังนี้จะเสมือนบอกเป็นนัยแก่ผู้ที่อยู่ใกล้บริเวณที่มีการถ่ายทำให้คงใช้เสียงชั่วคราวจนกว่าการบันทึกเทปฉากนั้นจะผ่านพ้นไป และเมื่อการบันทึกเทปแต่ละฉากผ่านพ้นไป ฝ้ายเทปจะต้องย้อนเทป (Rewind) กลับมาดูเพื่อตรวจหาข้อบกพร่องของภาพ และรับรายงานให้ผู้กำกับการแสดงทราบทันที เพื่อตัดสินใจว่าควรบันทึกเทปใหม่หรือไม่ เช่นเดียวกับฝ้ายเสียง

นอกจากนี้ เนื่องจากการถ่ายทำมิได้ถ่ายทำเรียงตามลำดับฉากดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ฝ้ายเทปจึงต้องจดบันทึกหมายเลขม้วนเทป และฉากที่บันทึกลงไปในม้วนเทปแต่ละม้วน แล้วส่งไปยังฝ้ายตัดต่อ เพื่อให้ฝ้ายตัดต่อนำเทปมาตัดต่อให้เรียงตามลำดับภายหลัง ซึ่งการบันทึกฉากของฝ้ายเทปจะช่วยให้การค้นหาค้นหาเป็นไปอย่างรวดเร็วขึ้น

จากที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้ เป็นการทำงานของฝ้ายต่าง ๆ ตามที่ได้เก็บข้อมูลมา ซึ่งอาจจะไม่เหมือนกับการทำงานของละครโทรทัศน์เรื่องอื่น ๆ แม้ว่าจะมาจากบริษัทผู้ผลิตเดียวกันก็ตาม เช่น ผู้ช่วยผู้กำกับการแสดงอาจเป็นผู้วางแผนกำหนดฉากที่จะถ่ายทำในแต่ละวัน แทนที่จะเป็นหน้าที่ของผู้จัดการกองถ่าย, ฝ้ายกล้องอาจจะทำหน้าที่เป็นผู้กำกับเวลาอีกหน้าที่หนึ่ง เป็นต้น แต่ทั้งนี้โดยลักษณะส่วนใหญ่จะเหมือนกับที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะแตกต่างกันก็เฉพาะรายละเอียดปลีกย่อยในการแบ่งงานกันทำมากกว่า

³⁶ สัมภาษณ์ สิทธิเดช ตระกูลสุนทร, 11 มกราคม 2534.

การถ่ายทำละครโทรทัศน์เรื่อง "ขมื่นกับบุญ"

ผู้จัดการกองถ่ายจะเป็นผู้แจ้งไปยังทุกฝ่าย เพื่อให้ทราบกำหนดเวลา และสถานที่ถ่ายทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้กำกับการแสดง, ผู้ช่วยผู้กำกับแสดง และฝ่ายเสื้อผ้า เพื่อให้ทุกคนได้เตรียมงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนก่อนการถ่ายทำ

ในขณะที่ทุกฝ่ายเตรียมงาน ผู้จัดการกองถ่ายก็ต้องทำงานของตนไปด้วยเช่นเดียวกัน เช่น เตรียมสถานที่, อุปกรณ์ประกอบฉาก, อุปกรณ์ประกอบการแสดง, อาหาร เป็นต้น

ในวันถ่ายทำ เมื่อผู้แสดงมาถึงกองถ่าย ฝ่ายเสื้อผ้าหรือบางครั้งก็จะเป็นผู้ช่วยผู้กำกับที่จะบอกแก่ผู้มีหน้าที่ในการทาสวม และแต่งหน้าว่าควรทำเช่นไร เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและความต่อเนื่องกันตลอดทั้งเรื่อง จากทรงผมและใบหน้า ก็จะเป็นเรื่องของเครื่องแต่งกาย ตลอดเวลาที่ผู้แสดงกำลังเตรียมตัวอยู่นี้ ผู้ช่วยผู้กำกับจะทำหน้าที่เป็นเสมือนตัวเร่งให้ทุกฝ่ายทำงานเร็วขึ้น ส่วนฝ่ายเทคนิคและผู้จัดการกองถ่ายก็จะเตรียมอุปกรณ์ในส่วนของตนให้พร้อม และนำไปยังจุดที่จะถ่ายทำ ซึ่งบางครั้งก็ต้องสอบถามรายละเอียดของจุดที่จะถ่ายทำจากผู้ช่วยผู้กำกับหรือผู้กำกับแสดง เช่น ในบทโทรทัศน์กำหนดว่าเป็นฉาก "ทางเดินในบ้าน" ก็ต้องสอบถามว่า จะกำหนดจุดใดเป็น "ทางเดินในบ้าน" ที่จะใช้ถ่ายทำให้แน่ชัด

เมื่อทุกฝ่ายพร้อม ผู้ช่วยผู้กำกับก็จะตามให้ผู้แสดงไปยังจุดถ่ายทำ ซึ่งหลายครั้งที่ผู้แสดงไม่ให้ความร่วมมือ ไม่กระตือรือร้นที่จะมายังจุดที่จะถ่ายทำ ต้องให้เชิญบ่อยครั้งก็มี ฝ่ายเทคนิคก็จะมาดูแลการฝึกซ้อมแต่ละฉากด้วย ระหว่างที่มีการฝึกซ้อมการแสดง ผู้ช่วยผู้กำกับก็จะทำหน้าที่เป็นผู้กำกับบทและผู้กำกับเวทีไปด้วย เมื่อผู้กำกับแสดงคิดว่าผู้แสดงสามารถแสดงฉากนั้น ๆ ได้แล้ว ก็จะไปทำหน้าที่กำหนดมมกล้องและจัดแสงต่อไป ระหว่างนี้ฝ่ายเสียงก็จะนำไมโครโฟนไปให้ผู้แสดงที่เข้าฉากนั้น ๆ เมื่อทุกฝ่ายพร้อมแล้ว การซักซ้อมการแสดงพร้อมทั้งฝ่ายเทคนิคก็จะเริ่มขึ้น ซึ่งจะเหมือนกับการบันทึกเทปทุกประการ เพียงแต่ยังไม่มีการบันทึกเทปจริง ๆ เท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้ทุกฝ่ายสำรวจหาข้อบกพร่องที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนก่อนนั่นเอง เมื่อผู้กำกับแสดงพิจารณาเห็นสมควรให้มีการบันทึกเทปจริงได้ การบันทึกเทปจริงจึงจะเริ่มขึ้น และเมื่อการบันทึกเทป

สิ้นสุดลง ผู้กำกับการแสดงก็จะเป็นผู้พิจารณาอีกที่ว่า การแสดงในฉากนั้น ๆ สมควรผ่านหรือไม่ หรือต้องมีการบันทึกเทปช่วงใดเพิ่มเติมอีก ก่อนที่จะมีการถ่ายทำฉากต่อไป

ขณะที่มีการฝึกซ้อมอยู่นั้น ผู้จัดการกองถ่ายและฝ่ายเสื้อผ้าก็จะจัดเตรียมงานส่วนตัวของคุณสำหรับฉากต่อไป ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการทำงาน

ลักษณะการทำงานของแต่ละฝ่ายจะประสานกัน ในลักษณะนี้ไปทุกครั้งที่มีการถ่ายทำกันในแต่ละฉาก ซึ่งหากเกิดปัญหาใด ๆ ที่กระทบต่อการถ่ายทำในฝ่ายใด ๆ ก็ตาม ฝ่ายนั้น ๆ ก็ต้องรายงานให้ผู้กำกับการแสดงทราบทันที เพื่อให้ผู้กำกับการแสดงเป็นผู้พิจารณาแก้ไขปัญหาดังกล่าว จะไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดสามารถแก้ปัญหาหรือตัดสินใจแทนได้ แม้จะเป็นงานในฝ่ายของตนเองก็ตาม